

МОНОГРАФІЯ ЮРІЯ МЕДВЕДИКА ПРО УКРАЇНСЬКІ ДУХОВНІ ПІСНІ*

Двадцятилітній період студій над українськими духовними піснями Юрія Медведика, професора Дрогобицького педагогічного університету імені Івана Франка, виявився дуже результативним, підсумком яких стала монографія *Українська духовна пісня XVII–XVIII століть*.

У праці досліджуються становлення та розвиток української духовної пісні, джерельна база (рукописні та друковані співаники), проаналізовано багату історіографію. Автор вперше і дуже вдало поєднує літературно-текстове опрацювання духовних пісень з музикознавчим і зробив великий вклад у музично-джерелознавчу проблематику цієї теми. Розглядає також питання інтердисциплінарних студій, зокрема, міжкультурних зв'язків у контексті Центрально- та Східноєвропейської паралітургійної музично-поетичної творчості.

Незважаючи на досить солідне й авторитетне наукове дослідження духовної пісні багатьма попередніми науковцями, Автор зумів по-новому і на основі сучасної наукової методології опрацювати надзвичайно великий масив рукописних і друкованих пам'яток та ввести у науковий обіг велику кількість невідомих рукописів й багатьох духовних пісень.

Для розв'язання проблематики, задекларованої у вступі, логічно укладена відповідна структура монографії, розділи якої послідовно і достатньо ґрунтовно розкривають тему у різних дослідницьких ракурсах. Праця складається з трьох розділів, вступу, висновків та окремого додатку, в якому у вигляді декількох каталогів систематизовані джерельні напрацювання Автора; наприкінці вміщені бібліографія (386 позицій) та розлоге резюме німецькою мовою.

У першому розділі «Стан і перспективи дослідження духовної пісні» Автор подає історіографічний матеріал, докладно аналізуючи шляхи формування наукової думки у дослідженнях явища духовної пісні та Богогласника. В цьому розділі дуже ретельно аналізує літературу досліджуваної теми, постійно звертаючи увагу на джерельну базу. З одного боку — це вичерпність опрацьованої літератури, а з іншого — Автор, прекрасно володіючи джерельним матеріалом, сміливо і дуже переконливо полемізує з такими видатними науковцями минулого як Іван Франко, Володимир Перетц, Володимир Гнатюк, Софія Щеглова, Юліан Яворський, Михайло Возняк, Микола Грінченко, Борис Кудрик, Онисія Шреер-Ткаченко, Тамара Ліванова, Оля Гнатюк, Ольга Дольська, Петер Женюх та іншими. Та при цьому зберігає такт і цілком очевидну повагу до наукових праць своїх попередників.

Історія створення збірників духовних пісень, їх територіальне розповсюдження досліджується у другому розділі «Рукописна та друкована духовнопісенна традиція XVII–XVIII ст.». Набутий в Україні досвід переписування ірмологіонів та збірників духовних пісень, способи укладання подібних співаників у Польщі, Словаччині, Чехії сприяли створенню нового типу збірника — Богогласника. Дослідження передісторії почаївського Богогласника (1790–1791) є особливо важливим для історії української музики і поезії, оскільки цей збірник виник як підсумок, як результат тривалого процесу духовної

* Юрій Медведик. *Українська духовна пісня XVII–XVIII століть* / науковий редактор Юрій Ясіновський [=Історія української музики, вип. 15: Дослідження, Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України]. Львів: Видавництво УКУ 2006. 324 с.

пісенної творчості на українських землях. І тому можна погодитися, що основний масив духовних пісень є продуктом барокової доби, хоч 1790 рік вже аж ніяк не можна віднести до цього періоду. Цінними є постійні звернення Автора як до західної духовної пісні, яка безумовно інспірувала і стимулювала цю творчість в Україні, так і до власних джерел, зокрема церковної гимнографії і монодії. Це дало підставу Автору наголосити, що у такому синтезі і сформувався власне український феномен духовної пісні і виник її класичний збірник — Богогласник.

Про Богогласник як першу антологію української паралітургійної творчості йдеться у третьому розділі монографії, що є певним синтезом двох попередніх, поглиблюючи наукову розробку теми. Увага тут акцентується на двох напрямках: аналіз пісень Богогласника, створених за інципітами паралітургійних та літургійних музично-поетичних текстів, що, власне кажучи, і є основним методом творчості цього мистецтва, а також досліджується текстологія вибраних нотних текстів почаївського Богогласника. Такий напрямок переконує у тяглоті української монодійної традиції, що певним чином продовжила своє існування у формі духовної пісні, де адаптовано мелодико-інтонаційні звороти та літургійно-богословську тематику ірмологійного співу. Тож дослідницький матеріал третього розділу свідчить про глибокі аналітичні студії над жанром духовної пісні. Власне кажучи, Автор вперше так близько підійшов до осмислення творчого процесу, а це відкриває прямий шлях до серйозного вивчення стилізованих засад української духовної пісні. Лише глибокі знання текстів та їх аналогів як у власній спадщині, так і в інших культурах, дає можливість виділити їх власне національний первіс і Юрієві Медведику це блискуче вдалося. Висновки вдало підсумовують ці спостереження і чітко демонструють великий вклад науковця у розробку цієї тематики.

Суттєве значення у дослідженні відіграють додатки, що дозволяють оперувати великим масивом пісень, текстів, мелодій, а також огромом рукописних збірок та їх сховищами. Весь додатковий матеріал поданий у вигляді різних каталогів: перелік мелодій українських та іншомовних духовних пісень, які використовувалися як «тони» (тобто, мелодичні зразки, за якими співалися певні пісні) для богогласникових поетичних текстів; перелік богогласникових пісень, мелодії яких використовувалися як «тони» для духовних пісень XVII–XIX ст.; перелік архівних інституцій та фондів, матеріали яких використані; бібліографія; покажчики осіб та географічних назв; покажчик текстів пісень; Zusammenfassung (резюме), ілюстрації. Перелічені списки є важливою основою впровадження у текст монографії, а чисельний матеріал, що міститься у додатках якнайширше доповнює основні напрямки дослідження. Все це не лише дає ключ вдумливому Читачеві, але й закликає до праці майбутніх дослідників.

Монографія Юрія Медведика *Українська духовна пісня XVII–XVIII ст.* є прикладом не лише кропіткої праці, але й свідченням утвердження справді наукової методології, що дозволило Автору глибоко і переконливо розкрити особливості жанру духовної пісні в Україні. Жанру, що пройшов історично тривалий шлях розвитку, зберігши тяглоту української музичної культури, і при цьому залишившись відкритим для нових творчих ініціатив як із теренів національно-музичного ареалу, так і з-за його меж.

Наталія Сиротинська

УКРАЇНСЬКІ КОЛЯДИ ЗВУЧАТЬ ФІНСЬКОЮ МОВОЮ

Ідея перекладу українських коляд на фінську мову виникла з ініціативи польської і фінської православних Церков у 2004 році. Адже саме в Україні святкування Різдва Христо-

вого сповнене глибокого змісту, де богослужбовий обряд поєднано з давніми національними традиціями: Свята Вечеря, празничне богослужіння, театралізований вертеп, коляда з найкращими віншуваннями. Тож переспів українських коляд у православному середовищі Фінляндії є ще одним прикладом поширення українських співочих традицій у європейському світі.

Православний камерний хор *Ortodoksinen Kamarikuoro Johtaa*, який виконує цикл українських колядок¹, заснований у 1995 р. Диригент Юхані Матсі є випускником регентського відділення Православної семінарії й активним ініціатором популяризації православної церковної музики у Фінляндії. Під його батuitoю хор записав наступні твори на CD *Літургію* (2003), цикл «Хвалить імя Господне» (2007), співи Валаамського монастиря (2008) і врешті презентований цикл колядок (2009) р.

До репертуару CD ввійшли як добре знамі коляди «Нова радість стала», «Бог предвічний», «Добрий вечір Тобі Господарю», так і менш відомі, що не так часто зустрічаються у репертуарі українських хорів. Поява цього диску стала можливою завдяки перекладам та обробкам українських коляд, що вийшли друком у Фінляндії під редакцією Марії Такала-Рощенко², що містить нотну партитуру та вказівки на авторські обробки. Ймовірно, що окремі колядки гармонізовані самими виконавцями, як наприклад, *Діва Марія* та *На небі зірка* в обробці Марії Такала-Рощенко. Отже, до репертуару ввійшли наступні 17 коляд:

1. Нова радість стала / Plosanomani nyt Saame.
2. Христос родився / Kristus kun Betlehemissä syntyi.
3. Голосить вістку людям зірниця / Julistaa viestin tähtönen.
4. Бог предвічний / Syntynyt on Jumalamme.
5. Єрусалимські дзвони / Jerusalemin kellot.
6. Діва Сина родила / Marialle lapsi Syntyy.
7. Що то за предивна / Mikä suuriuutinen.
8. На небі зірка / Nyt taivahalla tähti.
9. Ой на морі / Oi jumalan äiti.
10. Ой, видить Бог / Oi, näkee luoja.
11. В Вифлеємі новина / Riemuitse nyt, Betlehem.
12. Днес поюще / Reimuveisu laulakaame.
13. Вставайте, браття / Jo nouskaa veljet.
14. Христос в яслях / Syntynyt on Messias.
15. Ночь тиха над Палестиной / Hiljaa yössä Palestiinan.
16. Добрий вечір Тобі / Hyvää juhlailla.
17. В стране Йудейской / Betlehem tuo pieni.

¹ *Голосить вістку людям зірниця / Julistaa viestin tähtönen.* Українські коляди фінською мовою. Православний камерний хор / *Ortodoksinen Kamarikuoro Johtaa*, диригент Юхані Матсі / *Juhami Matsi*. CD-диск. Запис зроблено у Валаамському монастирі (Хейнявесі) 2009 року. Загальний час звучання: 48:35.

² *Ortodoksisia Jouulauluja: Itäslaavien mailta /* упоряд. Maria Takala-Roszczenko. Helsinki 2008. 58 с.

